

WYBRANE PROBLEMY ZWIĄZANE ZE STATUSEM PRAWNYM TRANSMITARIUSZA¹ W POLSKIM PRAWIE SPADKOWYM²

Dr hab. Hanna Witczak, prof. KUL

I Katedra Prawa Cywilnego, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji

Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II

e-mail: hwitczak@poczta.fm; <https://orcid.org/0000-0002-5949-3052>

Streszczenie. Kwestię następstwa prawnego po podmiocie, który został powołany do dziedziczenia, a następnie zmarł zanim nabycie przez niego spadku stało się definitywne (transmitent) normuje przepis art. 1017 k.c. Z uwagi na lakoniczność regulacji określenie statusu prawnego jego spadkobiercy (transmitariusza) jest niezwykle skomplikowane. Brak stosownych rozstrzygnięć normatywnych rodzi wiele kontrowersji. Właściwie w żadnej z kwestii dotyczącej statusu prawnego spadkobiercy transmitenta nie zostało przyjęte w literaturze jednolite stanowisko. Dotyczy to w szczególności źródła uprawnienia transmitariusza do złożenia oświadczenia co do spadku po spadkodawcy transmitenta, początku biegu terminu do złożenia takiego oświadczenia, a także najbardziej złożonego zagadnienia wielości transmitariuszy, w szczególności w zakresie ilości składanych przez nich oświadczeń co do spadku po spadkodawcy transmitenta oraz ich treści.

Słowa kluczowe: transmisja, transmitariusz, transmitent, wielość transmitariuszy, tymczasowe i definitywne nabycie spadku

1. ISTOTA ZJAWISKA TRANSMISJI. POJĘCIE TRANSMITARIUSZA

Wyjaśnienie istoty zjawiska transmisji w polskim prawie spadkowym należy rozpocząć od przypomnienia kwestii, wydaje się, oczywistych.

---

¹ W doktrynie prawa spadkowego używane jest także określenie „transmisariusz”. Szerzej zob. Cichoń 2010, 72; Gorczyński 2019, 553; Pazdan 2015, 1136–137.

² Niniejszy artykuł został poświęcony zjawisku transmisji spadku, a zatem statusowi transmitariusza – spadkobiercy, zob. ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz. U. z 2019 r., poz. 1145 z późn. zm. [dalej cyt.: k.c.]. Wypada jednak zauważyć, że od 23 października 2011 r., tj. wejścia w życie ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 84, poz. 458) przepis art. 1017 k.c. stosuje się także do zapisu windykacyjnego. Szerzej na ten temat w szczególności zob. Książak 2012, 161; Sylwestrzak 2012, 115; Wołak 2014, 1140–142, 1147–149; Rzewuski 2016, 117–19, 200, 215–19.

Spadkobierca³ nabywa spadek z chwilą otwarcia spadku (art. 925 k.c.), a zatem z chwilą śmierci spadkodawcy (art. 924 k.c.). Jakkolwiek do nabycia spadku dochodzi już z chwilą jego otwarcia, jednak z uwagi na możliwość zaistnienia negatywnych przesłanek dziedziczenia, ma ono charakter tymczasowy [Kawałko 2019, 106]⁴. W szczególności definitywne nabycie spadku niweczy odrzucenie go przez spadkobiercę (art. 1020 k.c.), podobnie jak wyrok uznający spadkobiercę za niegodnego dziedziczenia (art. 928 § 2 k.c.) czy wyłączający małżonka spadkodawcy od dziedziczenia ustawowego (art. 940 k.c.) [Witczak 2013, 57–61]⁵.

Transmisja ma związek z dziedziczeniem po podmiocie, który sam był spadkobiercą, jednak zmarł zanim nabycie przez niego spadku stało się definitywne [Książak 2006, 86–87]. Chodzi o tę definitywność nabycia spadku, która jest uwarunkowana albo złożeniem przez powołany do dziedziczenia podmiot pozytywnego oświadczenia co do spadku, tj. oświadczenia o jego przyjęciu, albo bezskutecznym upływem terminu do złożenia takiego oświadczenia⁶. Spadkobierca, który zmarł zanim nabycie przez niego spadku stało się definitywne określane jest w prawie spadkowym mianem transmitenta. Z kolei jego spadkobiercy [Niezbecka 1992, 166] nazywani są transmitariuszami. Transmitariuszem jest zatem spadkobierca podmiotu, który zmarł przed upływem terminu do złożenia oświadczenia co do spadku, nie złożony taki oświadczenia, przez co nabycie spadku nie mogło stać się definitywne. Zgodnie z art. 1015 § 1 k.c. oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku spadkobierca może złożyć w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym dowiedział się o tytule swego powołania [Kosik 1986, 273–75; Pisuliński 1992, 54–68; Borysiak 2013a, 808–11]. Przysługujące spadkobiercy prawo podmiotowe o normatywnej postaci uprawnienia kształtującego, jest, co oczywiste, jedynie pewną możliwością zachowania się w określony sposób. Spadkobierca nie ma obowiązku składania żadnego oświadczenia co do spadku. Bezskuteczny upływ terminu z art. 1015 § 1 k.c., z uwagi na jego prekluzyjny charakter, skutkuje wygaśnięciem wskazanego uprawnienia, a skutki

³ Spadkobierca, a zatem ten kto posiada zdolność do dziedziczenia (art. 927 k.c.) i legitymuje się przynajmniej jednym tytułem powołania do spadku (art. 926 k.c.), co jest równoznaczne ze spełnieniem się po jego stronie pozytywnych przesłanek dziedziczenia. Szerzej zob. Witczak 2013, 39–56.

⁴ Zob. także uwagi Autorki co do trafności zwrotów „tymczasowe nabycie spadku” czy „prowizoryczne nabycie spadku” wraz z cytowaną tam literaturą.

⁵ Por. Rzewuski 2016, 97–98.

⁶ Poza sporem pozostaje, że po stronie spadkobiercy nie może zachodzić żadna z negatywnych przesłanek dziedziczenia. Gdyby bowiem tak było, np. sąd uznałby takiego spadkobiercę za niegodnego dziedziczenia, bezprzedmiotowe stałoby się składanie przez niego oświadczenia o odrzuceniu spadku. Oczywiście nie dotyczyłoby to przypadków wskazanych w przepisach art. 940 i 1048n. k.c., tj. wyłączenia małżonka spadkodawcy od dziedziczenia oraz zrzeczenia się dziedziczenia w sytuacji, kiedy tytułem powołania spadkobiercy byłby testament.

niewykonania uprawnienia w określonym terminie zawitym określa ustawa [Kosik 1983, 280]. Zgodnie z art. 1015 § 2 k.c., brak oświadczenia spadkobiercy w terminie określonym § 1 jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza⁷, co oznacza, że odpowiedzialność spadkobiercy za długi spadkowe jest, co do zasady⁸, ograniczona tylko do wartości ustalonego w wykazie inwentarza albo w spisie inwentarza stanu czynnego spadku (art. 1031 § 1 zd. 1 k.c.).

Należy zaznaczyć, że spadkodawca nie może wyłączyć transmisji poprzez ustanowienie spadkobiercy podstawionego na wypadek gdyby nabycie po pierwotnie powołanym spadkobiercy nie stało się definitywne [Przybyłowski 1948, 107–109; Borysiak 2013b, 826; Żok 2016, 1742; Górczyński 2019, 552–53].

Brak zgodności w literaturze, czy w przypadku transmisji mamy do czynienia z jedną czy dwoma odrębnymi sukcesjami. Większość przedstawicieli doktryny skłania się ku drugiej koncepcji, przyjmując, że zachodzą tu dwa przypadki dziedziczenia – transmitenta po swoim spadkodawcy oraz transmitariusza po transmitencie [Gwiazdomorski 1990, 151; Kordasiewicz 2015, 546; Cichoń 2010, 73; Rzewuski 2016, 94, 96]. Nie dochodzi natomiast do bezpośredniego przejścia spadku ze spadkodawcy transmitenta na transmitariusza [Kordasiewicz 2015, 546; Borysiak 2013b, 826; Żok 2016, 1742]⁹, co mogłoby sugerować rozumiane potocznie słowo „transmisja” [Kordasiewicz 2015, 546]. Transmitariusz nie jest spadkobiercą spadkodawcy transmitenta [Gwiazdomorski 1990, 150; Księżak 2017, 376], a jedynie „beneficjentem spadku po transmitencie” [Rzewuski 2016, 94]. To z kolei uprawnia do kolejnego wniosku, że przedmiotem transmisji nie są prawa i obowiązki wchodzące w skład spadku (cały spadek), a jedynie uprawnienie do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku [Piątowski i Kordasiewicz 2002, 149; Kordasiewicz 2015, 546–47, 510; Niezbecka 2015, 314; Cichoń 2010, 74; Sylwestrzak 2012, 115; Żok 2016, 1742]. Złożenie przez transmitariusza

⁷ Wypada jedynie przypomnieć, że jeszcze niedawno [tj. do chwili wejścia w życie ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U., poz. 539)] z bezskutecznym wpływem terminu do złożenia oświadczenia co do przyjęcia lub odrzucenia spadku ustawa, co do zasady, wiązała skutek w postaci prostego przyjęcia spadku, co oznaczało nieograniczoną odpowiedzialność za długi spadkowe. Wyjątki w tym zakresie dotyczyły właściwie pięciu grup podmiotów, m.in. osób prawnych i osób fizycznych nie posiadających pełnej zdolności do czynności prawnych. Szerzej zob. np. Witczak i Kawałko 2015, 132–33. Niewątpliwie obecne unormowanie, w stosunku do obowiązującego od chwili wejścia w życie Kodeksu cywilnego, lepiej chroni interesy biernego spadkobiercy.

⁸ Oczywiście nie dotyczy to przypadków, kiedy spadkobierca podstępnie pominął w wykazie inwentarza lub podstępnie nie podał do spisu inwentarza przedmiotów należących do spadku lub przedmiotów zapisów windykacyjnych albo podstępnie uwzględnił w wykazie inwentarza lub podstępnie podał do spisu inwentarza nieistniejące długi (art. 1031 § 1 zd. 2 k.c.).

⁹ Odmienne zob. Kosik 1983, 280.

oświadczenia o przyjęciu spadku po spadkodawcy transmitenta nie powoduje przejścia praw i obowiązków, których ten ostatni był podmiotem, na przyjmującego spadek. Sukcesja nastąpi na rzecz transmitenta [Kordasiewicz 2015, 546–47; Cichoń 2010, 73; Ochmann 2012, 43; Borysiak 2013b, 826; Żok 2016, 1742]. Odmienne poglądy byłby równoznaczny z uznaniem, że nabycie spadku następuje z chwilą jego przyjęcia [Księżak 2006, 89; Rzewuski 2016, 202].

Oświadczenie transmitariusza co do nabycia spadku dotyczy jedynie spadku po transmitencie [Księżak 2006, 87–89; Cichoń 2010, 74; Borysiak 2013b, 826; Rzewuski 2016, 97; Żok 2016, 1742]. W oświadczeniu co do spadku po spadkodawcy transmitenta transmitariusz decyduje, czy w skład spadku po transmitencie będzie wchodził spadek po jego spadkodawcy [Borysiak 2013b, 826; Piątowski i Kordasiewicz 2002, 149; Pazdan 2015, 1137]. W konsekwencji zarówno w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku po spadkodawcy transmitenta, jak i w akcie poświadczenia dziedziczenia jako spadkobierca wskazywany jest transmitent, mimo tego, że to transmitariusze składają oświadczenie co do spadku po spadkodawcy transmitenta (przyjmują spadek, który ostatecznie przypada transmitentowi) [Borysiak 2013b, 826; Rzewuski 2016, 94, 167, 202; Cichoń 2010, 72–73].

Transmitariusze mają prawo „wypowiedzieć się” co do spadku po spadkodawcy transmitenta tylko wówczas, gdy przyjmą¹⁰ spadek po transmitencie [Pisuliński 1992, 70; Skowrońska–Bocian i Wierciński 2017, 315; Niezbecka 2015, 314; Borysiak 2013b, 826–27; Wolak 2014, 1140; Rzewuski 2016, 98–100, 163; Gorczyński 2019, 553]. Nie budzi bowiem wątpliwości, że „uprawnienie wynikające z transmisji nie ma charakteru samodzielnego, ale jest prawem akcesoryjnym względem prawa dziedziczenia transmitariusza po transmitencie” [Kordasiewicz 2015, 547; Rzewuski 2016, 99; Niezbecka 1992, 166]. Jest „zjawiskiem pochodnym. Wynika mianowicie stąd, że transmitariusz jako spadkobierca transmitenta wstąpił w sytuację prawną tego ostatniego, polegającą na tymczasowym nabyciu praw po pierwszym spadkodawcy” [Piątowski i Kordasiewicz 2002, 149; Kordasiewicz 2015, 546–47]. Zatem odrzucenie spadku po transmitencie wyłącza możliwość „wypowiedzenia się” przez transmitariusza co do spadku po pierwotnym spadkodawcy [Księżak 2006, 87–88]¹¹. Jeśli transmitariusz nie dziedziczy po transmitencie,

¹⁰ Bez znaczenia pozostaje, czy będzie to skutkiem złożenia pozytywnego oświadczenia przez transmitariusza czy przyjęcie nastąpi w związku z bezskutecznym upływem terminu do złożenia takiego oświadczenia.

¹¹ Analogiczny pogląd w czasie obowiązywania dekretu z dnia 8 października 1946 r. Prawo spadkowe, Dz. U. Nr 60, poz. 328 z późn. zm. [dalej cyt.: pr. sp.] wyraził także m.in. Kunicki 1963, 1355.

beprzedmiotowe jest składanie oświadczenia co do spadku po spadkodawcy transmitenta¹².

Wypada jednak zaznaczyć, że w przedmiocie liczby sukcesji w przypadku transmisji w literaturze wyrażony został także pogląd odmienny, zgodnie z którym „oceniając to zjawisko od strony transmitariusza, zachodzi jedno dziedziczenie z tym, że spadek po transmitencie składa się z dwu czasowo wyodrębnionych mas” [Kunicki 1963, 1354–355]. Przyjmując koncepcję dwóch sukcesji stwarza się pozór istnienia spadku po spadkodawcy transmitenta „o bycie samoistnym i niezależnym od dziedziczenia transmitariusza, co pociągałoby za sobą wyposażenie transmitariusza w niezależną decyzję co do obu spadków. Takie konsekwencje są jednak trudne do przyjęcia, gdyż dyspozycje transmitariusza co do spadku po spadkodawcy transmitenta o tyle mogą być skuteczne, o ile nie odrzuci on spadku po transmitencie” [Kunicki 1963, 1355].

2. ŹRÓDŁO UPRAWNIENIA TRANSMITARIUSZA DO ZŁOŻENIA OŚWIADCZENIA CO DO SPADKU PO SPADKODAWCY TRANSMITENTA

Zgodnie z art. 1017 k.c. zd. 1, „jeżeli przed upływem terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku spadkobierca zmarł nie złożony takiego oświadczenia, oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone przez jego spadkobierców”. Nie ma zatem żadnych wątpliwości, że spadkobiercy transmitenta nabywają uprawnienie do złożenia oświadczenia co do spadku po spadkodawcy transmitenta. Sporne natomiast jest źródło tego nabycia. Dominujący w literaturze pogląd zakłada, że wskazane uprawnienie transmitariuszy należy wywodzić z samej istoty dziedziczenia, które oparte na konstrukcji sukcesji uniwersalnej powoduje wejście spadkobiercy w sytuację prawną spadkodawcy, wynika zatem z dziedziczenia po transmitencie [Kosik 1983, 281; Kosik 1986, 277; Skowrońska–Bocian i Wierciński 2017, 314; Kremis i Strugała 2016, 1841; Ochmann 2012, 42; Żok 2016, 1742]. Prawo do przyjęcia lub odrzucenia spadku, z którego nie

¹² Chociaż w doktrynie wyrażany jest także pogląd odmienny. Jego zwolenników wymienia Borysiak 2013b, 827. Wypada zaznaczyć, że w pierwszych wydaniach „Prawa spadkowego” H. Witczak, A. Kawalko wyraziły pogląd analogiczny, który następnie zrewidowały. Niekonsekwentnie w tym zakresie wypowiedzieli się Kremis i Strugała, podnosząc najpierw, że „Aby transmitariusz mógł złożyć oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po spadkodawcy transmitenta, musi on wpięrw przyjąć spadek po transmitencie, jako że uprawnienie do przyjęcia lub odrzucenia spadku po pierwszym spadkodawcy jest elementem spadku po transmitencie”, by za chwilę stwierdzić, że „Oczywista jest możliwość przyjęcia obydwu spadków lub ich odrzucenia” [Kremis i Strugała 2016, 1841].

skorzystał przed swą śmiercią transmitent, jest dziedziczone przez transmitariusza [Piątkowski i Kordasiewicz 2002, 149; Cichoń 2010, 74].

Jednak w literaturze koncepcja dziedziczości uprawnienia do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku nie jest przyjmowana jednolicie. Podnoszonych jest wiele argumentów, które wydają się przeczyć takiemu stanowisku. Przede wszystkim zaliczenie wskazanego uprawnienia do składników spadku jest bardzo wątpliwe z uwagi na to, że motywacja odrzucenia spadku może być różna, również osobista, „pozaekonomiczna”. Należałoby raczej przyjąć, że instytucja odrzucenia spadku jest „konstrukcją samoistną, nie wynikającą z istoty dziedziczenia, a nawet sprzeczna z zasadą generalnej sukcesji. Tkwi jak gdyby obok prawa dziedziczenia” [Kunicki 1963, 1352–353]. Mając na uwadze, że chroni ona interesy spadkobiercy w jak najszerszym znaczeniu, a powody skorzystania z niej, jak zasygnalizowano wcześniej, mogą być ściśle osobiste, należałoby uprawnieniu do odrzucenia spadku „przypisać” ściśle osobisty charakter [Kunicki 1963, 1353], co przesądziłoby o jego niedziedziczości i niezbywalności [Książak 2006, 90–91]. Wniosek taki uzasadnia także literalna wykładnia przepisu art. 1017 k.c. W przeciwnym razie przyznanie transmitariuszom *expressis verbis* uprawnienia do złożenia oświadczenia co do spadku po spadkodawcy transmitenta byłoby zbędne [Kunicki 1963, 1353; Książak 2006, 90–91]¹³.

Spór, czy uprawnienie transmitariuszy do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku po spadkodawcy transmitenta jest ich własnym prawem, którego źródłem jest przepis art. 1017 k.c., czy jest tym samym prawem, które przysługiwało transmitentowi, należy rozstrzygnąć na korzyść koncepcji o dziedziczości tego uprawnienia. Jak wyżej zaznaczono, prawo transmitariusza do przyjęcia lub odrzucenia spadku po spadkodawcy transmitenta jest „pochodną tego, iż transmitariusz jako spadkobierca transmitenta wstąpił w jego sytuację prawną polegającą na tymczasowym nabyciu praw po pierwotnym spadkodawcy” [Kordasiewicz 2015, 546], czego opozycyjna koncepcja wydaje się nie dostrzegać [Borysiak 2013b, 826].

Transmitariusz nie składa oświadczenia w imieniu czy też w zastępstwie transmitenta. Oświadczenie takie składa on we własnym imieniu [Gwiazdomorski 1990, 150; Matuszyk 2006, 98; Niezbecka 2015, 315; Cichoń 2010, 74; Borysiak 2013b, 826; Ciszewski i Knabe 2013, 1744; Domińczyk 2014, 67; Rzewuski 2016, 167; Książak 2017, 377; Żok 2016, 1742]¹⁴.

¹³ Odmienne „odczytują” przepis art. 1017 k.c. Ciszewski i Knabe 2013, 1743, który, w ocenie Autorów, „potwierdza tym samym zasadę, że w wyniku dziedziczenia spadkobierca wchodzi w sytuację prawną spadkodawcy (art. 922)”.

¹⁴ Odmienne zob. Ochmann 2012, 43.

3. TERMIN DO ZŁOŻENIA OŚWIADCZENIA PRZEZ TRASMITARIUSZA

Na początku należy zaznaczyć, że regulacja ustawowa dotycząca terminu do złożenia przez transmitariusza oświadczenia co do spadku po spadkodawcy transmitenta ogranicza się do stwierdzenia, że termin ten nie może się skończyć wcześniej aniżeli termin do złożenia oświadczenia co do spadku po zmarłym spadkobiercy. Pomija natomiast niezwykle istotną kwestię początku biegu tego terminu. Nie powinno budzić wątpliwości, że doniosłe znaczenie dla określenia początku biegu terminu do wykonania takiego uprawnienia ma przyjęcie konkretnej koncepcji w przedmiocie źródła uprawnienia transmitariusza do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po spadkodawcy transmitenta [Kosik 1986, 277–78]. Uznając dziedziczność takiego uprawnienia należałoby konsekwentnie przyjąć, że transmitariusze nabywają je w takim zakresie, w jakim przysługiwało ono transmitentowi [Borysiak 2013b, 829]. Oznacza to, że jeżeli termin ten rozpoczął już swój bieg w stosunku do transmitenta, co z kolei oznaczałoby, że transmitent przed śmiercią dowiedział o tytule swojego powołania, biegnie on w dalszym ciągu, już na rzecz transmitariuszy, z zastrzeżeniem, o którym mowa w art. 1017 k.c. co do zakończenia biegu terminu. Dla biegu tego terminu bez znaczenia pozostaje, czy i kiedy o tytule powołania transmitenta dowiedział się transmitariusz [Skowrońska–Bocian i Wierciński 2017, 314; Kosik 1986, 279; Kremis i Strugała 2016, 1842; Niezbecka 2015, 315]¹⁵. Jeżeli natomiast transmitent przed śmiercią nie dowiedział się o tytule swojego powołania, termin rozpocznie swój bieg z dniem, w którym o tytule powołania transmitenta po jego spadkodawcy dowie się transmitariusz, pod warunkiem, że ten ostatni dowiedział się wcześniej o swoim tytule powołania po transmitencie [Kosik 1986, 279–80; Kordasiewicz 2015, 552; Skowrońska–Bocian i Wierciński 2017, 315; Kremis i Strugała 2016, 1842; Ciszewski i Knabe 2013, 1744]. Oznacza to, że jeżeli transmitariusz najpierw dowiedział się o tytule swojego powołania po transmitencie, a następnie o tytule powołania transmitenta po jego spadkodawcy, terminy te będą odrębne¹⁶. W sytuacji odwrotnej, oba terminy rozpoczną swój bieg od dnia, w którym transmitariusz dowiedział się o swoim tytule powołania po transmitencie [Kordasiewicz 2015, 552; Żok

¹⁵ Por. Gorczyński 2012, 136.

¹⁶ Termin do złożenia oświadczenia co do spadku po spadkodawcy transmitenta, co oczywiste, rozpoczyna się później. Jeszcze później termin rozpocznie swój bieg, gdy transmitariusz taką wiedzę uzyska po przyjęciu spadku po transmitencie. Gdyby uzyskał ją po odrzuceniu spadku po transmitencie, nie mógłby ani przyjąć, ani odrzucić spadku po spadkodawcy transmitenta [Skowrońska–Bocian i Wierciński 2017, 315; Kosik 1986, 280, 278, gdzie Autor wyraźnie stwierdza, że transmitariusz może oba spadki odrzucić oraz Kremis i Strugała 2016, 1841].

2016, 1744; Pazdan 2015, 1137; Borysiak 2013b, 831]¹⁷. Analogicznie początek biegu terminu do złożenia przez transmitariusza oświadczenia co do spadku po spadkodawcy transmitenta należy określić w przypadku przyjęcia koncepcji, że uprawnienie do złożenia świadczenia co do spadku po spadkodawcy transmitenta jest własnym uprawnieniem transmitariusza, które ma swoje źródło w art. 1017 k.c. – termin do złożenia takiego oświadczenia rozpocznie swój bieg z dniem dowiedzenia się przez transmitariusza o tytule powołania transmitenta bez względu na to, czy ten ostatni przed śmiercią powziął wiedzę o tytule swojego powołania. Także w tym przypadku obowiązywać będzie ograniczenie z art. 1017 k.c. co do zakończenia biegu terminu [Księżak 2006, 91–93]¹⁸.

4. TREŚĆ OŚWIADCZENIA TRANSMITARIUSZA. TRANSMISJA A ZASADA NIEPODZIELNOŚCI PRZYJĘCIA LUB ODRZUCENIA SPADKU

Jak wyżej zaznaczono, nie budzi wątpliwości, że uprawnienie wynikające z transmisji jest prawem akcesoryjnym względem prawa dziedziczenia transmitariusza po transmitencie. Zatem spadkobiercy transmitenta, tzw. transmitariusze, mają prawo „wypowiedzieć się” co do spadku po pierwotnym spadkodawcy tylko wówczas, gdy przyjmą spadek po transmitencie.

Wprawdzie transmitariusz składa dwa oświadczenia, jednak nie wynika stąd, że jest powołany do dwóch spadków [Księżak 2006, 89]¹⁹. Jak już zaznaczono, w przypadku transmisji mamy do czynienia z jednym spadkiem – po transmitencie, natomiast jego skład jest zależny od oświadczenia transmitariusza, który przyjął spadek po transmitencie, czy spadek po jego spadkodawcy przyjmuje czy odrzuca. Transmitariusz decyduje zatem o tym, w jakim zakresie do spadku po transmitencie wejdzie spadek po spadkodawcy transmitenta [Borysiak 2013b, 826; Rzewuski 2016, 96–97, 124, 163]. Skutkiem złożenia przez transmitariusza oświadczenia o odrzuceniu spadku po spadkodawcy transmitenta jest jedynie to, że w skład spadku dziedziczonego przez niego po transmitencie nie wchodzi majątek spadkodawcy transmitenta [Rzewuski 2016, 163, 167].

Transmitariusz może złożyć zróżnicowane oświadczenia z zastrzeżeniem, o którym była już mowa (odrzuć spadek po spadkodawcy transmitenta jest uwarunkowane przyjęciem – wprost lub z dobrodziejstwem inwentarza,

¹⁷ W czasie obowiązywania dekretu – Prawo spadkowe por. Ohanowicz 1947, 425 oraz Baziński 1948, 129.

¹⁸ Analogiczny pogląd w czasie obowiązywania dekretu – Prawo spadkowe sformułował A. Kunicki 1963, 1358.

¹⁹ Por. Pazdan 2015, 1137.

spadku po transmitencie). Jeśli chodzi o oświadczenia transmitariusza, ilość możliwych „konfiguracji” zwiększa możliwość wyboru jednego z dwóch sposobów przyjęcia spadku – wprost albo z dobrodziejstwem inwentarza [Kordasiewicz 2015, 547–48].

Brak w Kodeksie cywilnym ograniczeń co do kolejności składania przez transmitariusza oświadczeń co do spadku po transmitencie i jego spadkodawcy. Można zatem przyjąć, że kolejność ta jest dowolna, jednak z uwagi na akcesoryjny charakter uprawnienia wynikającego z transmisji, skuteczność złożonego jako pierwsze oświadczenia co do spadku po spadkodawcy transmitenta (bez względu na jego treść) będzie zawieszona do czasu złożenia oświadczenia co do spadku po transmitencie [Księżak 2006, 88–89; Rzewuski 2016, 179; Borysiak 2013b, 827; Żok 2016, 1743]. Nie będzie bowiem można dokonać oceny, czy oświadczenie złożyły uprawnione podmioty [Księżak 2006, 89].

Obowiązująca w polskim prawie spadkowym zasada niepodzielności przyjęcia lub odrzucenia spadku oznacza, że podmiot powołany do dziedziczenia może albo w całości przypadający mu spadek z danego tytułu przyjąć albo w całości odrzucić (art. 1014 § 3 k.c.). Zasada to doznaje wyjątków, które wcale nie ograniczają się, jak mogłoby to sugerować brzmienie art. 1014 § 3 k.c., do dziedziczenia w związku z przyrostem (art. 1014 § 2 k.c.) i podstawieniem (art. 1014 § 3 k.c.). Należałoby je uzupełnić o art. 1022 k.c. [Witczak 2017, 278–84]. Niekiedy wśród wyjątków od zasady niepodzielności przyjęcia lub odrzucenia spadku wymieniana jest transmisja (art. 1017 k.c.) [Kunicki 1963, 1354–356; Gorczyński 2019, 542–43]²⁰. Wprawdzie w przypadku transmisji „od strony transmitariusza” spadek jest tylko jeden, ale składa się z dwóch „czasowo odrębnych mas spadkowych”. Ten specyficzny skład mas „wyraża się w możliwości odmiennego ustosunkowania się [przez transmitariusza – H.W.] do każdej z nich. Dlatego transmisja w istocie rzeczy stwarza taką sytuację, którą można zaliczyć do wyjątków od reguły art. 33 § 2 pr. sp. Podobnie jak w wypadku art. 108, 111 i 154 pr. sp. zachodzi przy transmisji możliwość częściowego przyjęcia spadku, tj. spadku po transmitencie z odrzuceniem tego, co mu przypadło ze spadku po jego spadkodawcy” [Kunicki 1963, 1356]²¹.

Z uwagi na specyfikę zjawiska transmisji, rozważany w tej sytuacji prawnej wyjątek od zasady niepodzielności przyjęcia lub odrzucenia spadku wymaga bliższego omówienia. W przypadku transmisji mamy do czynienia z dwoma odrębnymi sukcesjami – tj. po pierwotnym spadkodawcy (tj. spadkodawcy transmitenta) oraz po jego zmarłym (potencjalnym) spadkobiercy, czyli transmitencie. Transmitariusz, czyli spadkobierca transmitenta legitymuje

²⁰ Por. Celiński 2014, 34–35.

²¹ Por. art. 33 § 2 pr. sp. i art. 1014 § 3 k.c. oraz art. 108 i 111 pr. sp. i art. 1014 § 2 k.c.

się jedynie tytułem powołania do spadku po transmitencie²². Już była o tym mowa, że sama możliwość złożenia oświadczenia odnośnie spadku po spadkodawcy transmitenta jest uwarunkowana przyjęciem spadku po transmitencie. Stąd należy wyraźnie zaznaczyć, że częściowe przyjęcie i częściowe odrzucenie spadku w przypadku transmisji mogłoby polegać jedynie na przyjęciu spadku po transmitencie i odrzuceniu spadku po spadkodawcy transmitenta. Transmitariusz może w części przyjąć spadek po transmitencie, a w części odrzucić – taki skutek spowoduje złożenie przez transmitariusza oświadczenia o odrzuceniu spadku po spadkodawcy transmitenta [Rzewuski 2016, 146]. Wypada zaznaczyć, że w literaturze wyrażony został także pogląd odmienny, zgodnie z którym art. 1017 k.c. nie stanowi obejścia zakazu wynikającego z art. 1014 § 3 k.c., ponieważ z przepisu art. 1017 k.c. wynika uprawnienie transmitariusza do definitywnego ukształtowania składu spadku po transmitencie „tylko przez pryzmat jednego elementu – pierwotnego spadku” [Rzewuski 2016, 168].

5. PROBLEMATYKA WIELOŚCI TRANSMITARIUSZY. WIELOŚĆ TRANSMITARIUSZY A ZASADA NIEPODZIELNOŚCI PRZYJĘCIA LUB ODRZUCENIA SPADKU

Kolejnym istotnym zagadnieniem, co do którego również brak rozstrzygnięcia normatywnego jest zagadnienie wielości transmitariuszy. W literaturze problematyka wielości transmitariuszy budzi spore kontrowersje. W szczególności brak jednolitego poglądu w przedmiocie ilości oświadczeń składanych w przypadku wielości transmitariuszy w odniesieniu do spadku po spadkodawcy transmitenta, oraz, w wypadku przyjęcia koncepcji o wielości składanych oświadczeń (tj. przez każdego z transmitariuszy), dopuszczalnej ich treści. Prezentowane są w tym przedmiocie trzy stanowiska. Dwa z nich przyznają każdemu z transmitariuszy swobodę w wykonaniu, z punktu widzenia treści, uprawnienia kształtującego do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po spadkodawcy transmitenta. Różnice pomiędzy nimi dotyczą natomiast skutków złożenia przez transmitariuszy zróżnicowanych oświadczeń. Trzecie dopuszcza możliwość jedynie wspólnego „wypowiedzenia się” transmitariuszy w przedmiocie spadku po spadkodawcy transmitenta.

Pierwsza koncepcja zakłada dowolność transmitariuszy w formułowaniu treści oświadczeń co do spadku po spadkodawcy transmitenta przy czym każdy z nich składałby je co do takiej części spadku, w jakiej nabywa spadek po transmitencie. Oznacza to, że każdy transmitariusz mógłby złożyć odrębne,

²² Nie jest wykluczone, aby transmitariusz legitymował się również np. testamentowym tytułem powołania po spadkodawcy transmitenta. Nie byłyby to jednak już wówczas transmisja. Zob. Rzewuski 2016, 169 oraz 96.

niezależne od innych, oświadczenie co do spadku po spadkodawcy transmitenta – o jego przyjęciu lub odrzuceniu [Pisuliński 1992, 69–70; Matuszyk 2006, 98; Gorczyński 2012, 135–36]²³. Z uwagi na to, że w art. 1017 k.c. mowa jest o oświadczeniu spadkobierców, należy wnosić, że oświadczenie składa każdy z transmitariuszy osobno oraz że termin do złożenia takiego oświadczenia biegnie dla każdego z transmitariuszy odrębnie, może zatem rozpocząć się i skończyć w innym momencie [Pisuliński 1992, 69]. Jak podnosi jeden ze zwolenników prezentowanej koncepcji „układ zmienia się o tyle, w porównaniu do tego, w którym istnieje tylko jeden transmitariusz, że część spadku podlegająca transmisji dzielona jest na dalsze części odpowiednio do wysokości udziału każdego z transmitariuszy w spadku zwykłym dziedzicznym po transmitencie zgodnie z porządkiem ustawowym. Czyli, jeżeli przykładowo jest trzech transmitariuszy i dziedziczą oni po transmitencie zgodnie z ustawą w częściach równych, to oświadczenie składane przez każdego z nich w trybie art. 1017 k.c. dotyczy 1/3 tego spadku, który transmitent odziedziczył po pierwszym spadkodawcy” [Matuszyk 2006, 98]²⁴. Oznacza to, że w skład udziału spadku po transmitencie wchodziłby udział w spadku po spadkodawcy transmitenta [Rzewuski 2016, 201; Borysiak 2013b, 831]²⁵. W świetle przedstawionej koncepcji jeżeli jeden lub kilku transmitariuszy złoży oświadczenie o odrzuceniu spadku po spadkodawcy transmitenta, w przypadku testamentowego tytułu powołania do dziedziczenia zastosowanie znajdzie instytucja przyrostu, w przypadku dziedziczenia ustawowego nastąpi dziedziczenie przez innych spadkobierców pierwszego spadkodawcy albo

²³ Zob. też w czasie obowiązywania pr. sp. Chojnowski 1951, 60.

²⁴ Autor podaje następujący przykład: spośród członków kilkuosobowej rodziny (małżonkowie, a jednocześnie rodzice dwóch córek, z których jedna ma już swoje dzieci) jako pierwsza umiera żona i matka. Z ustawy do dziedziczenia po spadkodawczyni dochodzą mąż i jej dwie córki. Mąż umiera przed upływem terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, nie złożony taki oświadczenia. Spadek po ojcu dziedziczą dwie córki. Jeżeli przyjmą spadek po ojcu, każda z nich będzie mogła złożyć dowolne oświadczenie co do spadku transmitowanego. Udział każdej z córek w spadku transmitowanym wynosi 1/2. Przy założeniu, że jedna z córek, ta, która ma dzieci, odrzuciła spadek transmitowany, uprawnienie do złożenia oświadczenia co do tej części transmitowanego spadku przeszłoby na jej spadkobierców – każde z dzieci transmitariuszki mogłoby złożyć oświadczenie co do 1/6 spadku transmitowanego. Zakładając, że będą to oświadczenia o przyjęciu spadku, sukcesja po spadkodawcy transmitenta będzie przedstawiać się następująco: 1/3 + 1/2 z 1/3 spadku dla córki, która przyjęła spadek transmitowany; 1/3 spadku dla córki, która odrzuciła transmitowany spadek oraz 1/2 z 1/3 w częściach równych dla jej dzieci (tj. po 1/18 dla każdego z dzieci). Autor przyjmuje po 1/6 dla każdego z dzieci, ale wielkość ta dotyczy spadku transmitowanego w części, jaką przypadłaby ich matce (1/2 z 1/3) – czyli nie po 1/6, a po 1/3 spadku transmitowanego. Krytycznie do przedstawionego przez Matuszyka przykładu, który „ma wyjaśnić istotę zagadnienia”, „niczego jednak nie wyjaśnia, a wręcz sam obrazuje nietrafność przyjętej koncepcji” odniósł się Cichoń 2010, 75–76.

²⁵ Z drobnym przejęciem na rzecz transmitariusza.

dziedziczenie przez spadkobierców powołanych do dziedziczenia w dalszej kolejności [Pisuliński 1992, 69–70²⁶].

Taką dowolność co do oświadczeń z punktu widzenia ich treści zakłada również druga koncepcja, zgodnie z którą każdy z transmitariuszy może spadek po spadkodawcy transmitenta przyjąć lub odrzucić, z tym zastrzeżeniem, że już wskutek przyjęcia spadku po spadkodawcy transmitenta przez jednego z transmitariuszy²⁷ spadek ten wejdzie w całości do spadku po transmitencie, co oznacza, że nabędą go także ci transmitariusze, którzy odrzucili spadek po spadkodawcy transmitenta²⁸. Twórcy prezentowanej koncepcji proponują specjalną ochronę takich transmitariuszy, bowiem przyjmują, że transmitariusze, którzy odrzucili spadek po spadkodawcy transmitenta nie odpowiedzialiby za długi spadkowe, które wchodziłyby w skład spadku po nim. Konsekwentnie nie byłiby oni uwzględniani w działaniu spadku co do praw, które wchodziły w skład majątku spadkodawcy transmitenta [Księżak 2006, 97–98; Borysiak 2013b, 834; Żok 2016, 1745]. „Słabym punktem” tej koncepcji jest to, że zgodnie z jej założeniami, spadek po spadkodawcy transmitenta nabywają także ci transmitariusze, którzy spadek odrzucili. Konsekwencje tego założenia niewątpliwie łagodzi brak odpowiedzialności tych transmitariuszy za długi spadkowe związane ze spadkiem po spadkodawcy transmitenta. Z drugiej strony, co należy podkreślić, przy przyjęciu tej koncepcji, nie dochodzi do naruszenia zasady niepodzielności przyjęcia lub odrzucenia spadku [Żok 2016, 1745].

Ostatnia koncepcja odbiega znacząco od poprzednich, ponieważ zakłada możliwość złożenia przez transmitariuszy jedynie wspólnego oświadczenia co do spadku po spadkodawcy transmitenta [Kordasiewicz 2015, 549; Niezbecka 2015, 314; Cichoń 2010, 74; Wolak 2014, 1144–147]. Zwolennicy tej koncepcji, na wypadek braku uzgodnienia wspólnego „stanowiska” przez transmitariuszy, zakładają, że spadek zostanie przyjęty zgodnie z art. 1015 § 2 k.c. [Cichoń 2010, 77; Żok 2016, 1745].

Rozstrzygnięcia problemu wielości transmitariuszy należy poszukiwać mając na uwadze zasadę niepodzielności przyjęcia lub odrzucenia spadku. Rozważenia zatem wymaga, czy ograniczenia co do możliwości częściowego przyjęcia i odrzucenia spadku w przypadku transmisji dotyczą sytuacji, w której po transmitencie dziedziczy więcej niż jeden podmiot i w jakim „zakresie” zasada niepodzielności przyjęcia lub odrzucenia spadku powinna

²⁶ Bez wskazania, które z rozwiązań alternatywnych należy zastosować. Krytycznie do stanowiska Autora odniósł się Kordasiewicz 2013, 550.

²⁷ Wskutek złożenia w tym przedmiocie pozytywnego oświadczenia lub bezskutecznego upływu terminu do złożenia oświadczenia przez uprawnionego.

²⁸ Rzewuski nazwał tę koncepcję – koncepcją „dominacji oświadczenia o przyjęciu spadku” [Rzewuski 2016, 212], natomiast Żok – koncepcją „jednego wystarczającego oświadczenia” [Żok 2016, 1744–745].

być weryfikowana osobno w stosunku do każdego z transmitariuszy. Z uwagi na brak ustawowych wyjątków należy przyjąć, że zasada niepodzielności przyjęcia lub odrzucenia spadku znajduje zastosowanie zarówno w stosunku do spadku po transmitencie, jak i spadku po spadkodawcy transmitenta. Transmitariusze będą mogli przyjąć lub odrzucić spadek po spadkodawcy transmitenta w takim zakresie, w jakim mógł to zrobić transmitent [Kordasiewicz 2015, 549]²⁹. Oznacza to, że mogą oni albo spadek w całości przyjąć, albo go odrzucić. Stąd, jak się wydaje trafny, wniosek o wspólnym oświadczeniu transmitariuszy. Za trafnością koncepcji wspólnego oświadczenia transmitariuszy przemawia także wykładnia językowa, bowiem przepis art. 1017 k.c. wyraźnie przewiduje złożenie przez spadkobierców oświadczenia, a nie – oświadczeń [Pisuliński 1992, 69]. Niewątpliwie problematyczną jest w tym przypadku kwestia braku wspólnego stanowiska transmitariuszy. Brak tu rozstrzygnięcia normatywnego, a zgłaszane w literaturze propozycje rozwiązania mogącego powstać problemu są ostatecznie krytykowane również przez ich Autorów.

Zakładając, że prawo do przyjęcia lub odrzucenia spadku przechodzi w drodze dziedziczenia na transmitariuszy, należy do niego stosować przepisy o wspólności majątku spadkowego. Do wspólności uprawnień transmitariuszy znajdowałyby zastosowanie przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych (art. 1035 k.c.). Oznacza to, że w przypadku braku jednomyślności po stronie transmitariuszy o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po spadkodawcy transmitenta decydowałby ten transmitariusz, który miałby większy udział w spadku po transmitencie [Borysiak 2013b, 833]. Jednak sam Autor ocenia, że „konstrukcja taka wydaje się bardzo sztuczna”. Trudno pominąć tak istotną kwestię jak brak jakichkolwiek środków ochrony dla transmitariuszy (głównie w zakresie odpowiedzialności za długi spadkowe), którzy nabyli (wskutek decyzji „większości”), a chcieli odrzucić spadek po spadkodawcy transmitenta, z wyjątkiem, o ile to jeszcze będzie możliwe, odrzucenia spadku po transmitencie. Nie można również wykluczyć podejmowania przez transmitariuszy posiadających większy udział w spadku po transmitencie „działań krzywdzących pozostałych” (np. przez odrzucenie spadku po spadkodawcy transmitenta) np. z niskich pobudek pozaekonomicznych [Borysiak 2013b, 833]. Wydaje się, że w tej drugiej kwestii rozwiązaniem mógłby okazać się przepis art. 202 k.c. [Cichoń 2010, 77; Żok 2016, 1745].

²⁹ Tymczasem właśnie według pierwszej koncepcji spadek transmitenta po jego spadkodawcy „rozpadałaby się” na odrębne udziały transmitariuszy, por. Borysiak 2013b, 832.

PIŚMIENNICTWO

- Baziński, Aleksander. 1948. *Prawo spadkowe. Komentarz*. Łódź: „Prawo”.
- Borysiak, Witold. 2013a. „Komentarz do art. 1015.” W *Kodeks cywilny. Komentarz*. T. 3: Spadki, red. Konrad Osajda, 805–19. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Borysiak, Witold. 2013b. „Komentarz do art. 1017.” W *Kodeks cywilny. Komentarz*. T. 3: Spadki, red. Konrad Osajda, 822–35. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Celiński, Dariusz. 2014. „Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku złożone przed notariuszem – wybrane zagadnienia praktyczne.” *Nowy Przegląd Notarialny* 3:17–35.
- Chojnowski, Władysław. 1951. *Prawo spadkowe*. Warszawa: Trzaska, Evert i Michalski.
- Cichoń, Piotr. 2010. „Problem wielości transmitariuszy.” *Przegląd Sądowy* 10:71–78.
- Ciszewski, Jerzy, i Jakub Knabe. 2013. „Komentarz do art. 1017.” W *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. Jerzy Ciszewski, 1743–744. Warszawa: LexisNexis.
- Domińczyk, Tadeusz. 2014. „Przyjęcie i odrzucenie spadku.” W *Studia i analizy Sądu Najwyższego*, t. 8, red. Krzysztof Ślebza, 64–76. Warszawa: LEX a Wolters Kluwer business.
- Gorczyński, Grzegorz. 2012. „Oświadczenie o przyjęciu i odrzuceniu spadku – uwagi de lege ferenda.” W *Rozprawy z prawa prywatnego. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Aleksandrowi Oleszce*, red. Anna Dańko–Roesler, Jerzy Jacyszyn, Maksymilian Pazdan, i Wojciech Popiołek, 131–42. Warszawa: Stowarzyszenie Notariuszy RP.
- Gorczyński, Grzegorz. 2019. „Komentarz do art. 1014.” W *Kodeks cywilny. Komentarz*. T. 4: *Spadki (art. 922–1087)*, red. Magdalena Habdas, i Mariusz Fras, 542–45. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Gorczyński, Grzegorz. 2019. „Komentarz do art. 1017.” W *Kodeks cywilny. Komentarz*. T. 4: *Spadki (art. 922–1087)*, red. Magdalena Habdas, i Mariusz Fras, 542–45, 552–60. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Gwiadomorski, Jan. 1990. *Prawo spadkowe w zarysie*. Opracował i zaktualizował Andrzej Mączyński. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Kawałko, Agnieszka. 2019. „Komentarz do art. 925.” W *Kodeks cywilny. Komentarz*. T. 4: *Spadki (art. 922–1087)*, red. Magdalena Habdas, i Mariusz Fras, 104–12. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Kordasiewicz, Bogudar. 2015. „Przyjęcie i odrzucenie spadku.” W *System Prawa Prywatnego*. T. 10: *Prawo spadkowe*, red. Bogudar Kordasiewicz, 503–62. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Kosik, Jan. 1983. „Złożenie oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku według art. 1017 k.c.” W *Studia z prawa cywilnego. Księga pamiątkowa dla uczczenia 50-lecia pracy naukowej Prof. dr. hab. Adama Szpunara*, red. Andrzej Rembieliński, 279–86. Warszawa–Łódź: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Kosik, Jan. 1986. „Przyjęcie i odrzucenie spadku.” W *System Prawa Cywilnego*. T. 4: *Prawo spadkowe*, red. Józef Stanisław Piątoski, 271–91. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Kremis, Jerzy, i Jarosław Strugała. 2016. „Komentarz do art. 1017.” W *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. Edward Gniewek, i Piotr Machnikowski, 1841–842. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Księżak, Paweł. 2006. „Transmissio hereditatis w prawie polskim.” *Rejent* 9:85–99.
- Księżak, Paweł. 2012. *Zapis windykacyjny*. Warszawa: LexisNexis.
- Księżak, Paweł. 2017. *Prawo spadkowe*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Kunicki, Aleksander. 1963. „Odrzucenie spadku przez transmitariusza.” *Nowe Prawo* 12:1351–361.
- Matuszyk, Krzysztof. 2006. „Kilka uwag o transmisji spadku.” *Palestra* 11–12:97–99.

- Niezbecka, Elżbieta. 1992. „Zrzeczenie się dziedziczenia i odrzucenie spadku a zdolność do dziedziczenia osób fizycznych.” *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, sectio G, t. XXXIX, 157–67.
- Niezbecka, Elżbieta. 2015. „Komentarz do art. 1017.” W *Kodeks cywilny. Komentarz*. T. 4: *Spadki*, red. Andrzej Kidyba, 314–15. Warszawa: LEX a Wolters Kluwer business.
- Ochmann, Paweł. 2012. „Transmissio hereditatis – wybrane problemy.” *Przegląd Sądowy* 10:42–50.
- Ohanowicz, Alfred. 1947. „Przyjęcie i odrzucenie spadku w nowym prawie spadkowym.” *Przegląd Notarialny* t. 1, 423–32.
- Pazdan, Maksymilian. 2015. „Komentarz do art. 1017.” W *Kodeks cywilny*. T. 2: *Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające*, red. Krzysztof Pietrzykowski, 1136–137. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Piątowski Józef, Stanisław, i Bogudar Kordasiewicz. 2002. *Prawo spadkowe. Zarys wykładu*. Warszawa: LexisNexis.
- Pisuliński, Jerzy. 1992. „Niekóre problemy związane z terminem do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.” *Rejent* 6:54–75.
- Przybyłowski, Kazimierz. 1948. „Czy spadkodawca może wyłączyć transmisję przy dziedziczeniu przez ustanowienie odpowiedniego podstawienia (substytucji)?” *Państwo i Prawo* 12:949–56.
- Rzewuski, Maciej. 2016. *Transmisja spadku*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Skowrońska-Bocian Elżbieta, i Jacek Wierciński. 2017. „Komentarz do art. 1017.” W *Kodeks cywilny. Komentarz. Spadki*, red. Jacek Gudowski, 313–15. Warszawa: LexisNexis.
- Sylwestrzak, Anna. 2012. „Przyjęcie i odrzucenie zapisu windykacyjnego.” *Rejent* 12:107–20.
- Szymańska, Adelajda Maria. 2010. „Termin do złożenia oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku.” *Białostockie Studia Prawnicze* 7:267–79.
- Witczak, Hanna. 2013. *Wyłączenie od dziedziczenia na mocy orzeczenia sądu*. Warszawa: LexisNexis.
- Witczak, Hanna. 2017. „Dopuszczalność częściowego wyłączenia od dziedziczenia w przepisach Kodeksu cywilnego.” *Teka Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie* t. X, 275–88.
- Witczak, Hanna, i Agnieszka Kawałko. 2015. *Prawo spadkowe*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Wolak, Grzegorz. 2014. „Zagadnienie wielości transmitariuszy przy nabyciu spadku oraz zapisu windykacyjnego.” *Monitor Prawniczy* 21:1140–149.
- Żok, Krzysztof. 2016. „Komentarz do art. 1017.” W *Kodeks cywilny*. T. 2: *Komentarz. Art. 450–1088*, red. Maciej Gutowski, 1741–745. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.

SELECTED PROBLEMS CONCERNING THE LEGAL STATUS OF THE TRANSMITEE IN POLISH INHERITANCE LAW

Summary. The matter of legal succession after the entity called transmittee who was appointed to inherit and died before definitive acquisition of inheritance is regulated according to the article 1017 of Civil Code. Since the regulation is quite laconic it is extremely complicated to establish legal status of the transmittee. Lack of adequate normative conclusions results in many controversies. No unequivocal statement in any terms of legal status of the transmittee can be found in the literature. Especially with regard to such issue as source of powers for the transmittee to make a statement on the succession after the testator as well as the most complex

matter that is multiplicity of transmitters and the number and contents of declarations they make regarding inheritance from the testator of the transmitter.

Key words: transmission, transmitter, predeceased heir, multiplicity of transmitters, temporary and definitive acquisition of inheritance

Information about Author: Hanna Witzak, hab. Ph.D., University Professor – I Department of Civil Law, Faculty of Law, Canon Law and Administration at the John Paul II Catholic University of Lublin; e-mail: hwitzak@poczta.fm; <https://orcid.org/0000-0002-5949-3052>